

роботі соціальному педагогу.

Література

1. Бех І. Психологічний супровід особистісно-орієнтованого виховання // Початкова школа. 2003. № 3.
2. Голуб Г.В., Чуракова О.В. Попытка определения компетенции как образовательного результата // Современные подходы к компетентностно-ориентированному образованию: Материалы семинара, Самара, 2001. 60 с.
3. Доннік М.С. Соціальний гуртожиток як провідний інститут соціалізації молоді, позбавленої батьківського піклування // Проблеми загальної та педагогічної психології : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної АПН України / за ред. С.Д. Максименка. Т. XII, ч. 1. К.: [б. в.], 2011. С. 197–207.
4. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково-методичний посібник / за редакцією І.Г.Єрмакова. Запоріжжя; ЦентрІон, 2005. 640 с.
5. Життєва компетентність особистості / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Сохань, Г.М. Несен. К.: Богдана, 2003. 520 с.
6. Зарицька В.В. Формування у старшокласників здатності до самореалізації: дис... канд. психол. наук. / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2006.
7. Мудрик А.В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов / под ред. В.А. Сластёнина. 2-е изд., испр. и доп. М.: Академия, 2000. 192 с.
8. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті // Історія в школах України. 2007. № 6. С. 3–12.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З АУТИЗМОМ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ

Ю.С. Костенко,
науковий керівник Ю.І. Чернецька
Україна, м.Харків,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Відповідно до Закону України "Про освіту" від 4 червня 1991 року: "Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин" [1].

Різні аспекти навчання та виховання дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) вивчало багато вчених, серед яких О. Баєнська, М. Ліблінг, О. Нікольська, що вивчали труднощі у спілкуванні і соціалізації дітей з розладами аутистичного спектру, М. Бардишевська та В. Лебединський вивчали емоційні порушення та особливості мислення у дітей-аутистів, Л. Каннер вивчав особливості мовлення таких дітей, Л. Вінг вивчала порушення у сфері уяви дітей з РАС, А. Сивановська – особливості ігрової діяльності дітей-аутистів.

Аналіз наукової і методичної літератури доводить, що діти з розладами аутистичного спектру можуть бути залучені до інклюзивного навчання. Однак сьогодні більшість людей не достатньо обізнані щодо того, що таке аутизм, як вести себе з цією особливою категорією дітей, що мають розлади аутистичного спектру. Це призводить до ізоляції дітей з РАС від суспільства, що заважає їх соціалізації та нормальній життєдіяльності. Мета статті полягає у розкритті особливостей спілкування соціального

педагога з дітьми-аутистами, що дозволить залучити таку дитину до спільної діяльності, спілкування та колективних ігор.

Аутизм – це особливість розвитку, що характеризується порушеннями соціальних, комунікативних і мовленнєвих функцій, нездатністю людини до взаємодії із оточуючими людьми, викривленням сприйняття та сфери емоційного розвитку, неспроможністю до соціального наслідування, а також наявністю нетипових інтересів і форм поведінки. Дитячий аутизм (від лат. *aitos* - сам) є одним з клінічних варіантів такого типу дизонтогенезу, як спотворений розвиток (за термінологією В. В. Лебединського). Стосовно частоти випадків цієї патології розвитку, то в науковій літературі існують різні дані: від 6-17 (за В. Е. Каганом) до 57 (за К. Гілбертом) на 10000 дитячого населення (у хлопчиків аутизм зустрічається частіше, ніж у дівчаток) [3, с. 4]. За різними джерелами, в світі налічується близько 67 млн осіб з розладами аутистичного спектру.

Знання особливостей психолого-фізіологічного розвитку дітей-аутистів дозволяє соціальному педагогу під час своєї діяльності організовувати ефективні ігри, спілкування, але слід пам'ятати про особливості цієї категорії дітей.

Ознаками розладів аутистичного спектру можуть бути: вузькі соціальні взаємодії і відносини – уникання зорового контакту з малознайомими людьми, обмежена здатність до емпатії; особливості спілкування - обмежений словниковий запас, відсутність мовлення, ехолалія, мовні штампи, стереотипні монологи, неадекватне використання мови, дитина взагалі не розмовляє або без кінця вимовляє одну і ту ж саму фразу; вузька направленість інтересів - одна й та ж сама іграшка чи гра, фанатичне колекціонування; особливості поведінки - стереотипна поведінка, бідна жестикуляцію, специфічний, беземоційний вираз обличчя; особливості сприймання - гіпертрофований слух, чутливість до освітлення чи запахів навколишнього середовища, страхи гучних звуків; особливості мислення - відсутність абстрактного мислення, нерозуміння жартів, фразеологізмів, іронії тощо. Синдром аутизму на відміну від інших аномалій розвитку характеризується складністю і дисгармонійністю як у клінічній картині, так і в психологічній структурі порушень.

На думку В. Тарасун, основними ознаками аутизму, що необхідно враховувати соціальному педагогу під час роботи з аутистом є: 1) недостатня або повна відсутність потреби в контактах з оточуючими; активне прагнення самотності (почувають себе помітно краще, коли їх залишають одних); 2) відгородженість від зовнішнього світу; 3) слабкість емоційного реагування стосовно близьких людей, аж до повної байдужості до них. Проте поруч з байдужістю, можлива також симбіотична форма контакту, коли дитина відмовляється залишатися без матері, хоча ніколи не буває з нею ласкавою; 4) слабка здатність (або нездатність) диференціювати живі і неживі об'єкти, чим, зокрема, пояснюється їх агресивна поведінка стосовно іншої дитини, яку вони можуть сприймати як ляльку; 5) недостатня реакція на зорові та слухові подразники, хоча можуть бути дуже чутливими до слабких подразників (не переносять шум побутових приладів, капання води); 6) прагнення до збереження незмінності оточуючого простору (феномен тотожності, за А. Канером), яке проявляється (навіть на першому році життя) у прагненні до збереження звичної постійності; 7) страх всього нового (неофобія): перестановки ліжка, зміни місця проживання, нового одягу, взуття і т.д.; 8) одноманітна поведінка зі стереотипними, примітивними рухами (перебирання пальців, згинання і розгинання плечей і передпліч, розхитування тулубом чи головою, підстрибування навшпиньках тощо); 9) різноманітні мовленнєві порушення – від мутизму (повної втрати мовлення) до підвищеного вербалізму, що виявляється у вибіркового ставленні до певних слів та виразів (дитина постійно вимовляє слова або склади, що сподобалися їй). Дифузний характер зв'язку між словом і предметом, коли афективно насичена акустична сторона слова набуває у них самостійного значення, що проявляється в явищах автономного мовлення; 10) характерна зорова поведінка, яка проявляється в тому, що дитина не переносить погляду в очі, має „біжучий" погляд або

погляд повз; переважання зорового сприймання на периферії поля зору (батьки відмічають, що „дитина бачить предмет, який вони ховають, потилицею”, або „через стінку”); 11) одноманітність гри, що є стереотипною маніпуляцією з неігровим матеріалом (мотузкою, ключем, пляшкою і т.п.; можуть годинами одноманітно перекладати предмет з місця на місце, переливати рідину з одного посуду в інший і т.п.); 12) різноманітні інтелектуальні порушення. За даними психометричних досліджень у 55-60% випадків у дітей з аутизмом спостерігається розумова відсталість; у 15-20% - легка інтелектуальна недостатність і 15-20% дітей мають нормальний інтелект. Підкреслюється нерівномірність їх інтелектуальної діяльності, низькі показники при виконанні невербальних завдань. Як особливість мислення молодших школярів з аутизмом виділено переважання у них перцептивних узагальнень (колір, форма, розмір предметів) при достатньо високому рівні розвитку понятійного мислення. Тому при розв'язанні задачі, де є конфлікт між зоровим сприйманням ситуації і її смыслом, дитина з аутизмом орієнтується не на суттєві ознаки, а на перцептивні враження; 13) стан дифузної тривоги і невмотивованих страхів. Об'єкти страхів дітей з аутизмом важко виявляються, тому необхідно спостерігати за тим, біля якого предмета дитина стає напруженою, або відходить у бік, або починає розгойдуватися; 14) наявність рудиментарних способів обстеження предметів: обнюхування, облизування, покусування і т.п.; 15) високий рівень розвитку у дітей пам'яті, хоча сам процес запам'ятовування носить у них ізольований характер, а в її використанні виявляється виражена автономність; 16) парадоксальність поведінки, до якої дитину призводить постійний сенсорний дискомфорт, який вона намагається компенсувати аутоstimуляцією (розхитуваннями, бігом по колу, стрибками), їх непереборне тяжіння до води, вогню, бруду і т.п. також розглядається як важливий компенсаторний механізм з метою пом'якшити емоційний дискомфорт [3, с. 5-7].

Серед найбільш значущих і наболілих питань, з якими звертаються батьки аутичної дитини до спеціалістів (психіатрів, неврологів, педіатрів, психологів, корекційних педагогів та соціальних працівників), ключовим є питання регуляції її проблемної поведінки та самоконтролю, що його повинна здійснювати така дитина, перебуваючи в певній соціальній ситуації [4, с. 311].

Головною ознакою розвитку соціальності дитини у сфері розгортання вродженого потенціалу до набуття соціально значущих і соціальних здібностей та якостей особистості є надзвичайна аутистична самотність (порушення здатності до встановлення емоційного контакту) – відсутність стосунків з іншими дітьми та дорослими.

Когнітивна спроможність, іноді й обдарованість, разом із емоційною відчуженістю створює підстави для сприйняття такої дитини однолітками як «розумного гордія», що зумовлює зменшення для такої дитини можливостей для позитивних соціальних контактів, набуття позитивного соціального досвіду. Подолання цієї проблеми полягає у соціальному навчанні однолітків дитини соціальним педагогом: 1) сприймати особливості аутиста як те, що притаманне їй як колір волосся; 2) доброзичливій реакції на афективні реакції дитини (якщо вона злиться, відійти і залишити її у спокої; якщо не хоче гратися – почекати); 3) не піддаватися на підбурення дитини порушувати дисципліну на уроці [2, с. 225-226].

Таким чином, для того, щоб діти з РАС, попри різні прояви порушень, досягнули високого рівня розвитку соціальності слід правильно організувати процес інтеграції дитини з розладами спектру аутизму до інклюзивного навчального закладу. Це дозволить дитині-аутисту формувати довірливі стосунки з однокласниками та вчителями, отримувати задоволення від спілкування та радість від спільних ігор і навчання. Соціальний педагог у межах своєї роботи має створити в класі комфортне соціальне середовище, залучаючи дітей до взаємодії. Створення такого середовища є запорукою ефективного виховання й освіти дітей з розладами спектру аутизму. Робота з од-

нокласниками дитини з розладами спектру аутизму передбачає проведення пояснювально-виховної роботи. В рамках такої роботи слід формувати толерантне ставлення до дитини з РАС, пояснювати правила поведінки з такою дитиною, залучати всіх дітей до спільної діяльності та ігор.

Література

1. Закон України "Про освіту" від 04.06.91. Ст 3. [Електронний ресурс] URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/>
2. Рассказова О.І. Развитие социальности учнів в условиях инклюзивной освіти: теория та технология: монография. Х., 2012. 467 с.
3. Тарасун В.В. Концепция развития, навчання і соціалізації дітей з аутизмом: навч. посіб. для вищих навч. закладів: за наук. ред. В.В. Тарасун. К.: Наук. світ, 2004. 100 с.
4. Шульженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: монографія. К., 2009. 385 с.

МОЛОДЕЖЬ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ РЕСУРС ОБЩЕСТВА

Д.Е. Колобаева,
научный руководитель А.А. Власова
Россия, г. Ярославль,
Ярославский государственный университет им. П.Г. Демидова

В условиях современного общества, подверженного постоянным изменениям и преобразованиям, одно из главных мест занимает такая категория населения как молодежь, которую традиционно считают носителем передовых идей. Молодежь – это особая социально-демографическая группа, выделяемая на основе обусловленных возрастом особенностей социального положения, места и функций в социальной структуре общества, а также специфических интересов и ценностей.

Под понятие «молодежь» попадает большое количество людей. Это и школьники, и выпускники школ, студенты, а также работающая молодежь. На сегодняшний день молодежью принято считать людей в возрасте от 14 до 30-35 лет.

В настоящее время молодежной проблематике уделяется достаточно большое значение. Все большее внимание исследователи концентрируют на роли социальных факторов, оказывающих влияние на молодежь: воздействию окружающей культурной среды, особенностям воспитания в семье и школе, влиянию сверстников. Именно социальное становление молодого человека, освоение им основных социальных ролей является главным вектором развития личности в юном возрасте.

Молодые люди являются фундаментом любого общества и по определению отличаются от других групп населения уровнем здоровья, интеллектуальной активности и мобильности. Это своего рода резерв, который способствует общественному развитию в моменты, когда это особенно необходимо. Многообразие ресурсов, обладателем которых является молодежь, определяет место, занимаемое ею в обществе.

Актуальность темы исследования данной курсовой работы состоит в том, что молодежь в настоящее время является одной из самых незащищенных категорий населения в России. Происходят различные изменения в общественных отношениях, проводятся разнообразные реформы, социальные, экономические и политические преобразования. Все это затрагивает и молодых людей, оказывая на них как положительное, так и отрицательное влияние.